

AUGU KOLEKCIJU SAGATAVOŠANA

Kā ievākt un noformēt herbāriju

Mācību prakses laikā katram studentam jāievāc un jāsagatavo 15 sēklaugu un augstāko sporaugu (papardes, kosas, staipekņi), kā arī 10 sūnu un 10 ķērpju sugu herbārijs. Nodotais herbārija materiāls noder:

1. laboratorijas darbiem,
2. fakultātes mācību un zinātniskā herbārija papildināšanai,
3. apmaiņai ar citām zinātniskajām un mācību iestādēm.

Pareizi ievāktam un noformētam herbārijam ir liela zinātniska vērtība. Tādēļ ievācot augus un noformējot herbāriju, jāievēro šādi noteikumi.

Augu ievākšana un žāvēšana

1. Herbarizējamam augam jābūt visiem galvenajiem orgāniem. Kokiem un krūmiem ņem tikai atsevišķus zariņus. Augs jāizrok no augsnes ļoti uzmanīgi, lai saglabātu saknes, sīpolus, gumus un sakneņus.
2. Augiem jābūt ar ziediem, bet kāpostu (krustziežu) un čemurziežu dzimtu augiem – ar ziediem un augļiem. Papardes jāievāc ar sorām, kosas – ar sporofilu vārpām, grīšļus – tikko noziedējušus, kad auglenci ziedos izveidojies pūslītis, bet drīksnas nav nobirušas.
3. No cerojošiem augiem jāņem cera daļa.
4. Augus vēlams vākt sausā laikā, jo mitrā laikā vāktie augi sliktāk žūst un bojājas.
5. Sīkākos augus, kuri nepārklāj visu herbārija lapu, jāievāc vairākos eksemplāros.
6. Augsni no saknēm jānopurina. Ar ūdeni var noskalot tikai slapjās vietās ievāktu augu saknes.
7. Augus visērtāk žāvēt starp uz pusi pārlocītām avīzes lapām, starp atsevišķiem augiem liekot vairākas (3–5) avīzes.
8. Augu lapām jābūt izlīdzinātām un glīti sakārtotām, lai būtu labi saskatāmas auga raksturīgās morfoloģiskās pazīmes.
9. Augus ar gariem stublājiem nedrīkst sagriezt atsevišķos gabaliņos, bet tos jāsaloka herbārija lapas garuma posmos. Lai stublājs nesalūztu, locījuma vietās ieteicams to saspiest.
10. Augiem presē jābūt cieši nospiestiem, lai žūstot nesakrokotos lapas.
11. Žāvēt ieteicams sausā, labi vēdināmā telpā. Pirmajā dienā papīrs jāmaina vismaz reizi, vēlāk pēc vajadzības. Papīri jāmaina tad, ja, iebāžot roku presē, jūtams, ka papīrs ir mitrs.
12. Liekot žāvēt ievāktos augus, pie katras sugas obligāti jāpieliek lauka etiķete, uz kuras atzīmēts ievākšanas datums, vieta, augšanas apstākļi un auga nosaukums. Nepietiek tikai atzīmēt, ka augs ievākts pļavā, tīrumā, grāvmalā utt., bet jānorāda arī augtēnes apstākļi, noēnojums, augsnes mehāniskais sastāvs, veģetācijas raksturs, nogāzes ekspozīcija u.tml. Ja augs nav pazīstams un tūlīt netiek noteikts, tad jāatzīmē svarīgākās morfoloģiskās

pazīmes, kuras pēc izžāvēšanas var kļūt nesaskatāmas. Sevišķi svarīgi pierakstīt zieda krāsu un uzbūvi (formulu). Mainot žāvējamus papīrus, lauka etiķeti nedrīkst nozaudēt, jo tās datus izmanto, rakstot tiro etiķeti.

Herbārija noformēšana

1. Herbārija noformēšanai visieteicamākais ir rasēšanas vai pietiekoši stingrs zīmēšanas papīrs.
2. Papīra formāts 28 x 44 vai 28 x 42 cm.
3. Augs pie papīra jāpiešuj (līmēt nedrīkst) vairākās vietās, papīra lapas otrā pusē katrā šuvuma vietā pavedienu sasienot stingros mezglos. Diegu nedrīkst pārstiept no vienas šuvuma vietas uz otru.
4. Augu jāpiestiprina tā, lai tā daļas nesniegtos pāri herbārija lapas malām.
5. Herbārija lapas apakšējā labajā stūrī pielīmē etiķeti. Jāpielīmē tikai etiķetes stūrīši, lai vajadzības gadījumā to varētu viegli noņemt, nesabojājot visu herbārija lapu.
6. Etiķetei jābūt no balta rakstāmpapīra bez līnijām vai rutiņām, 8 x 11 cm lielai.
7. Uz etiķetes jāraksta auga dzimtas zinātniskais un latviskais nosaukums, sugas zinātniskais nosaukums un autors, latviskais nosaukums, ievākšanas vieta (administratīvā), augtene (ķērpjiem jānorāda arī substrāts uz kā ievākts), ievākšanas datums, kas ievācis (Leg.), kas noteicis (Det.).
8. Herbārijs jānodod sakārtots alfabētiskā kārtībā pa dzimtām, ģintīm un sugām.
9. Herbārijam jāpievieno sugu saraksts iepriekšminētajā kārtībā.
10. Herbāriju nododot, studentam jāpazīst visi savāktie augi, jāzin to zinātniskie nosaukumi un raksturīgākās pazīmes.

Sūnu un ķērpju herbārijs

Ievācot sūnas un ķērpjus, jāievēro šādi noteikumi.

1. Sūnas jāievāc ar sporogonijiem.
2. Sūnas un ķērpjus jāievāc veselām cintiņām.
3. Sūnas un ķērpji presē jānospiež viegli, taču rūpīgi.
4. Sūnas un ķērpjus nešuj uz papīra lapām, bet ievieto aploksnēs. Aploksnī gatavo no A4 formāta papīra lapas. Par aploksnē gatavošanu konsultējies ar pasniedzēju.
5. Uz etiķetes jāraksta tādas pašas ziņas kā ziedaugiem. Ķērpjiem jānorāda substrāts, uz kura tas aug. Arī sūnām tas dažkārt var būt svarīgi.

Rosaceae (Rožu dzimta)
Filipendula ulmaria (L.) Max.
parastā vīgrieze

Jelgavas rajons, Ozolniekos, mitrā baltalkšņu mežā
pie Sīļu mājām, mālainā augsnē.

15. 07. 1998

Leg. D. Bērziņa
Det. D. Bērziņa